

ERNSTIGE BLOEDARMOEDE DOOR EEN ONGEWONE OORZAAK

In zijn klinische les „Ernstige bloedarmoede door een ongewone oorzaak” beschrijft collega VERLOOP (1971) een patiënte met een ernstige ijzerebrek-anemie, veroorzaakt doordat zij bij zichzelf gedurende vele jaren aderlatingen had verricht. Andere mogelijkheden van chronisch bloedverlies (o.a. uit de tractus digestivus) konden volgens schrijver bij patiënte worden uitgesloten, omdat de benzidine-reactie in de faeces negatief was en er bij het röntgenonderzoek geen afwijkingen waren gevonden.

Deze gevolgtrekking van de schrijver is m.i. niet juist; dergelijke conclusies hebben in het verleden, en waarschijnlijk ook thans nog, dikwijls tot het missen van de juiste diagnose geleid. Ook bij een negatieve benzidine-reactie in de faeces, en bij het negatief uitvallen van het röntgenonderzoek van de tractus digestivus kan ijzerebrek-anemie zijn ontstaan door bloedverlies via de tractus digestivus.

In dit Tijdschrift werden 14 patiënten beschreven met een ernstige ijzerebrek-anemie (STUBBE 1961), waarbij in op één na alle gevallen, een negatieve benzidine-reactie in de faeces werd gevonden. Bij al deze patiënten kon evenwel worden aangetoond dat het gebruik van acetosal zo niet de oorzaak dan toch wel een belangrijke factor bij het ontstaan van de anemie door occult bloedverlies met de faeces was geweest. Geen van deze patiënten had maagklachten, een groot bloedverlies tijdens de menses, of een hemorragische diathese.

Het vinden van een negatieve benzidine-reactie in de faeces moet worden verklaard door het feit dat reeds enkele dagen na het staken van acetosal (hetgeen in de regel bij opname in de kliniek het geval zal zijn) het bloedverlies met de faeces verdwijnt. Hierdoor kan de rol die acetosal bij het ontstaan van de ijzerebrek-anemie heeft gespeeld, worden gemaskeerd en aanleiding zijn tot een langdurige behandeling en ingrijpend onderzoek. Zo hadden 3 van de beschreven patiënten, alvorens de juiste diagnose werd gesteld, vele ijzerinjecties en bloedtransfusies gehad; een meisje van 18 jaar had zelfs een proeflaparotomie ondergaan, waarbij uiteraard niets werd gevonden. Door middel van met ⁵¹Cr gemerkte erythrocyten kon bij deze laatste patiënte worden aangetoond dat het bloedverlies met de faeces tijdens het gebruik van een kleine hoeveelheid acetosal zeer groot kan zijn, nl. 82 ml per dag. De benzidine-reactie in de faeces was evenwel 3 dagen na het staken van het gebruik van acetosal wederom negatief.

JOHN en McDERMOTT (1970) vonden bij alle 15 proefpersonen uit een controlegroep bloedverlies met de faeces door het gebruik van acetosal. Bij 8 van hen bedroeg het bloedverlies zelfs meer dan 5 tot 8 ml per dag. Ook verscheidene andere onderzoekers komen tot soortgelijke waarden. Hieruit volgt dat, ook wanneer het dagelijks bloedverlies niet bijzonder groot is, dit wel degelijk bij een chronisch gebruik van acetosal de oorzaak kan zijn van ijzerebrek-anemie.

Het gebruik (misbruik?) van acetosal is bijzonder groot en waarschijnlijk groter dan van enig ander geneesmiddel. Dikwijls wordt door de patiënt het gebruik hiervan ontkend. Of dit komt door een zekere schroom het toe te geven, omdat de patiënt door zijn omgeving voor het regelmatig gebruik gewaarschuwd was, dan wel doordat de patiënt door gewoonte zich de frequentie van dit gebruik niet meer bewust is of wil zijn, valt moeilijk uit te maken. Is er sprake van een langdurige ziektegeschiedenis ten gevolge van onbegrepen ijzerebrek-anemie en ontkent de patiënt het ge-

bruik van acetosal, dan lijkt een provocatie met acetosal onder de nodige voorzorgsmaatregelen gerechtvaardigd, om na te gaan of werkelijk een belangrijke hoeveelheid bloed verloren gaat.

Collega VERLOOP besluit met de waarschuwing dat men bij een onbegrepen ferriprievie anemie op een ziekelijke zelfmutilering, resulterend in bloedverlies, bedacht moet zijn. Niets is minder waar, doch ook een waarschuwing voor acetosal als veroorzaker van de onbegrepen ijzerebrek-anemie, ook al is de benzidine-reactie in de faeces negatief en ontkent de patiënt het gebruik ervan, was m.i. in deze klinische les zeker op zijn plaats geweest.

Regelmatige acetosalgebruikers, en vooral-gebruiksters, komen ongetwijfeld meer voor dan merkwaardige dames die zichzelf aderlaten.

Literatuur: JOHN, D. J. B. ST. en F. T. McDERMOTT (1970) Influence of achlorhydria on aspirin-induced occult gastrointestinal blood loss: Studies in Addisonian pernicious anaemia. *Brit. med. J.* II, 450. — STUBBÉ, L. TH. F. L. (1961) IJzerebrek-anemie en het gebruik van acetosal. *Ned. T. Geneesk.* 105, 1673. — VERLOOP, M. C. (1971) Ernstige bloedarmoede door een ongewone oorzaak. *Ned. T. Geneesk.* 115, 785.

Leiden, mei 1971

L. TH. F. L. STUBBÉ

Ik ben collega STUBBÉ zeer erkentelijk voor de aanvulling die hij op mijn klinische les: „Ernstige bloedarmoede door een ongewone oorzaak” geeft, door acetosal te noemen als mogelijke oorzaak voor ijzerebrek-anemie bij de door mij beschreven patiënt.

Naar aanleiding van het negatief uitvallen van de benzidine-reacties in de faeces en het ontbreken van afwijkingen bij onderzoek van de maag-darmtractus heb ik echter in mijn artikel niet gezegd, dat bloedverlies uit het maag-darmkanaal als oorzaak kon worden uitgesloten, maar dat bloedverlies langs deze weg onwaarschijnlijk werd. Dit werd tijdens haar opname bevestigd, doordat ondanks bloedtransfusies de ernstige bloedarmoede recidiveerde bij negatief blijven van de benzidine-reacties in de faeces.

Zoals STUBBÉ in zijn laatste zin opmerkt, komen regelmatige acetosal-gebruiksters meer voor dan dames die zichzelf aderlaten, hoewel deze laatste categorie van patiënten frequenter is dan men gewoonlijk beseft. Ik geloof, dat het juist is, dat in dit tijdschrift op beide mogelijkheden gewezen is (STUBBÉ 1961; VERLOOP 1971).

Literatuur: STUBBÉ, L. TH. F. L. (1961) *Ned. T. Geneesk.* 105, 1673. — VERLOOP, M. C. (1971) *Ned. T. Geneesk.* 115, 785.

Utrecht, 11 juni 1971

M. C. VERLOOP

CONTACTECZEEM - GEEN PROBLEEM?

Naar aanleiding van de klinische les getiteld „Contacteczeem geen probleem?” van Prof. Dr. L. H. JANSSEN (1971) zou ik gaarne enkele opmerkingen willen maken.

1e. De beschreven verpleegster met contacteczeem werd in 1958 contactallergisch onderzocht met 72 substanties. Men mag aannemen dat er onder deze 72 substanties zeker een aantal waren waarvoor geen testconcentratie uit de literatuur bekend was. Patiënte werd bij dit onderzoek „dus”